

UCHWAŁA SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 30 lipca 1992 r.

Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

Dział I

PRZEPISY OGÓLNE

Rozdział 1

Pierwsze posiedzenie Sejmu Rzeczypospolitej
Polskiej

Art. 1. 1. Pierwsze posiedzenie nowo wybranego Sejmu odbywa się w terminie oznaczonym przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Pierwsze posiedzenie Sejmu otwiera Marszałek-Senior, powoływany przez Prezydenta spośród najstarszych wiekiem posłów.

Art. 2. 1. Posłowie na pierwszym posiedzeniu Sejmu składają ślubowanie poselskie według roty ustalonej w przepisach ustawy o obowiązkach i prawach posłów i senatorów.

2. Marszałek-Senior przeprowadza złożenie ślubowania poselskiego oraz wybór Marszałka Sejmu przy pomocy powołanych przez siebie w tym celu, spośród najmłodszych wiekiem posłów, sekretarzy tymczasowych w liczbie niezbędnej do dokonania tych czynności.

3. Ślubowanie poselskie odbywa się w ten sposób, że po odczytaniu roty każdy z kolejno wywołanych posłów, powstawszy, wypowiada słowo „ślubuję”.

4. Posłowie nieobecni na posiedzeniu Sejmu oraz posłowie, którzy uzyskali mandat w czasie trwania kadencji, składają ślubowanie poselskie na pierwszym posiedzeniu, na którym są obecni.

5. Sprawy posłów, którzy nie złożyli ślubowania w terminie 3 miesięcy od dnia zakończenia wyborów, rozpatruje Prezydium Sejmu. Po rozpatrzeniu Prezydium Sejmu stwierdza przyczyny niezłożenia ślubowania w terminie.

Art. 3. 1. Po złożeniu przez posłów ślubowania Marszałek-Senior przeprowadza wybór Marszałka Sejmu spośród kandydatów zgłoszonych przez co najmniej 15 posłów.

2. Sejm wybiera Marszałka Sejmu bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów.

3. Jeżeli w pierwszym głosowaniu żaden z kandydatów nie uzyskał bezwzględnej większości głosów i zgłoszono

więcej niż jednego kandydata, to w kolejnych turach głosowania skreśla się z listy kandydatów tego kandydata, który otrzymał najmniejszą liczbę głosów.

Art. 4. 1. Marszałek Sejmu obejmuje przewodnictwo obrad.

2. Sejm w drodze uchwały ustala liczbę wicemarszałków.

3. Marszałek Sejmu zarządza wybory wicemarszałków Sejmu.

4. Do wyboru wicemarszałków Sejmu stosuje się odpowiednio przepisy art. 3 ust. 2 i 3.

Art. 5. Sejm wybiera dwudziestu sekretarzy Sejmu. Wybór odbywa się łącznie, chyba że Sejm postanowi inaczej.

Art. 6. Sejm wybiera skład osobowy Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich.

Art. 7. 1. Państwowa Komisja Wyborcza składa Sejmowi na pierwszym jego posiedzeniu sprawozdanie z wyborów.

2. Sprawozdanie Państwowej Komisji Wyborczej Sejm kieruje do rozpatrzenia przez Komisję Regulaminową i Spraw Poselskich.

Rozdział 2

Posłowie

Art. 8. 1. Posła obowiązuje obecność i czynny udział w posiedzeniach Sejmu oraz organów Sejmu, do których został wybrany. Na posiedzeniach Sejmu posłowie zajmują stałe, wyznaczone miejsca na sali posiedzeń.

2. Poseł może być członkiem nie więcej niż dwóch komisji stałych.

3. Udział posła w głosowaniach podczas posiedzeń Sejmu i w komisjach sejmowych jest jednym z jego podstawowych obowiązków.

4. Poseł potwierdza swoją obecność na posiedzeniu Sejmu, komisji i podkomisji podpisem na liście obecności.

5. W razie niemożności wzięcia udziału w posiedzeniu Sejmu lub komisji, poseł jest obowiązany w ciągu 7 dni

usprawiedliwić w formie pisemnej swoją nieobecność przed Marszałkiem Sejmu lub przewodniczącym komisji.

6. Informacje o nie usprawiedliwionych nieobecnościach posłów na posiedzeniu Sejmu lub komisji sejmowej są jawne.

7. Jeżeli członek stałej komisji był nieobecny na więcej niż 1/3 posiedzeń komisji w okresie trzech miesięcy i nie usprawiedliwił swojej nieobecności, to dieta posła ulega zmniejszeniu o 1/3 w okresie następnych trzech miesięcy. Jednocześnie Marszałek Sejmu na wniosek prezydium komisji występuje o odwołanie ze składu komisji.

8. W razie wątpliwości w sprawach określonych w ust. 5 i 7 rozstrzyga Prezydium Sejmu po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich.

9. Poseł może z ważnych przyczyn zwrócić się do Prezydium Sejmu o udzielenie urlopu od wykonywania obowiązków poselskich; Prezydium Sejmu udziela urlopu w porozumieniu z prezydium klubu lub koła, którego poseł jest członkiem.

Art. 9. 1. Posłowie mogą tworzyć w Sejmie kluby lub koła oparte na zasadzie politycznej.

2. Klub tworzy co najmniej 15 posłów.

3. Koło tworzy co najmniej 3 posłów.

4. Poseł może należeć tylko do jednego klubu lub koła.

5. Kluby lub koła mogą na zasadzie wzajemnych porozumień ustanawiać wspólną reprezentację w Konwencie Seniorów.

6. Posłowie mogą tworzyć w Sejmie zespoły zorganizowane na innych zasadach niż określone w ust. 1.

7. Władze klubów, kół, zespołów oraz porozumień podają do wiadomości Prezydium Sejmu ich składy osobowe oraz regulaminy (statuty) wewnętrzne.

Rozdział 3

Organy Sejmu

Art. 10. Organami Sejmu są:

- 1) Marszałek Sejmu,
- 2) Prezydium Sejmu,
- 3) Konwent Seniorów,
- 4) komisje sejmowe.

Art. 11. 1. Marszałek Sejmu kieruje pracami Sejmu, a w szczególności:

- 1) stoi na straży praw i godności Sejmu,
- 2) czuwa nad tokiem prac Sejmu i jego organów,
- 3) reprezentuje Sejm,
- 4) przewodniczy obradom Sejmu,
- 5) kieruje pracami Prezydium Sejmu i przewodniczy jego obradom,
- 6) zwołuje Konwent Seniorów i przewodniczy jego obradom,
- 7) nadaje bieg inicjatywom ustawodawczym i uchwałodawczym oraz wnioskom organów Państwa skierowanym do Sejmu,
- 8) sprawuje pieczę nad spokojem i porządkiem na całym obszarze należącym do Sejmu oraz wydaje stosowne zarządzenia porządkowe,

9) powołuje i odwołuje Szefa Kancelarii Sejmu po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich,

10) podejmuje inne czynności wynikające z Regulaminu Sejmu.

2. Marszałek Sejmu wykonuje także inne zadania przewidziane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i w innych ustawach.

3. Marszałka Sejmu w zakresie przez niego określonym zastępują wicemarszałkowie Sejmu.

Art. 12. Prezydium Sejmu tworzą Marszałek i wicemarszałkowie.

Art. 13. 1. Prezydium Sejmu:

- 1) ustala plany prac Sejmu, po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów,
- 2) czuwa nad terminowością prac Sejmu i jego organów,
- 3) ustala tak zwane tygodnie posiedzeń z wyprzedzeniem co najmniej 3-miesięcznym,
- 4) zwołuje posiedzenia Sejmu, ustala ich porządek dzienny i przedstawia go do zatwierdzenia Sejmowi,
- 5) dokonuje wykładni Regulaminu Sejmu po zasięgnięciu, w miarę potrzeby, opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich,
- 6) prowadzi sprawy z zakresu stosunków z Senatem,
- 7) prowadzi sprawy z zakresu stosunków Sejmu z parlamentami innych krajów,
- 8) organizuje współpracę między komisjami sejmowymi, koordynuje ich działania oraz może zlecać im rozpatrzenie określonych spraw,
- 9) dokonuje okresowych ocen wykonywania przez organy administracji państwowej obowiązków wobec Sejmu i jego organów oraz posłów; wnioski w tym zakresie przekazuje Prezesowi Rady Ministrów, prezydium komisji sejmowych oraz posłom,
- 10) ustala zasady organizowania doradztwa naukowego na rzecz Sejmu i jego organów, powoływania doradców sejmowych oraz korzystania z opinii i ekspertyz,
- 11) udziela posłom niezbędnej pomocy w ich pracy, w tym czuwa nad wykonywaniem wobec nich przez organy państwowe i inne jednostki organizacyjne obowiązków określonych w ustawie o obowiązkach i prawach posłów i senatorów,
- 12) uchwała projekt budżetu Kancelarii Sejmu po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich oraz nadzoruje jego wykonanie,
- 13) uchwała statut Kancelarii Sejmu po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich,
- 14) podejmuje inne czynności wynikające z Regulaminu Sejmu.

2. Prezydium Sejmu wykonuje także inne zadania przewidziane w ustawach.

Art. 14. 1. Porządek dzienny i termin posiedzenia Prezydium Sejmu ustala Marszałek Sejmu.

2. W posiedzeniach Prezydium Sejmu bierze udział z głosem doradczym Szef Kancelarii Sejmu. Marszałek Sejmu może zaprosić na posiedzenie Prezydium Sejmu również inne osoby.

3. Z posiedzeń Prezydium Sejmu sporządza się protokół, który podpisuje Marszałek Sejmu. Protokół stanowi jedyne urzędowe stwierdzenie przebiegu posiedzenia Prezydium.

4. Prezydium Sejmu podejmuje uchwały większością głosów. W wypadku równej liczby głosów decyduje głos Marszałka Sejmu.

Art. 15. Konwent Seniorów jest organem zapewniającym współdziałanie klubów w sprawach związanych z działalnością i tokiem prac Sejmu.

Art. 16. 1. W skład Konwentu Seniorów wchodzi: Marszałek, wicemarszałkowie, przewodniczący lub wiceprzewodniczący klubów oraz przedstawiciele porozumień, o których mowa w art. 9 ust. 5, jeśli reprezentują co najmniej 15 posłów.

2. W posiedzeniach Konwentu Seniorów bierze udział z głosem doradczym Szef Kancelarii Sejmu.

3. Marszałek Sejmu z własnej inicjatywy bądź na wniosek członków Konwentu Seniorów może zaprosić na posiedzenie Konwentu inne osoby.

Art. 17. 1. Konwent Seniorów opiniuje w szczególności:

- 1) projekty planów prac Sejmu,
- 2) projekty porządku dziennego poszczególnych posiedzeń Sejmu i ich terminy,
- 3) wnioski co do trybu dyskusji nad poszczególnymi punktami porządku dziennego posiedzenia Sejmu,
- 4) wnioski co do wyboru przez Sejm jego organów,
- 5) zadania i przebieg pracy Kancelarii Sejmu,
- 6) inne sprawy przekazane przez Marszałka lub Prezydium Sejmu.

2. Konwent Seniorów zwołuje Marszałek Sejmu z własnej inicjatywy, z inicjatywy Prezydium Sejmu, na wniosek klubu reprezentowanego w Konwencie Seniorów lub grupy co najmniej 15 posłów.

3. Z posiedzeń Konwentu Seniorów sporządza się zapis ustaleń.

Art. 18. 1. Komisje sejmowe są organami powołanymi do:

- 1) rozpatrywania i przygotowywania spraw stanowiących przedmiot prac Sejmu,
- 2) wyrażania opinii w sprawach przekazanych pod ich obrady przez Sejm lub Prezydium Sejmu.

2. Komisje sejmowe są również organami Sejmu w zakresie kontroli działalności poszczególnych organów państwowych, samorządu terytorialnego oraz innych organów i organizacji w zakresie wprowadzania w życie i wykonywania ustaw i uchwał Sejmu.

Art. 19. 1. Ustanawia się następujące komisje stałe:

- 1) Administracji i Spraw Wewnętrznych,
- 2) do Spraw Układu Europejskiego,
- 3) Edukacji, Nauki i Postępu Technicznego,
- 4) Handlu i Usług,
- 5) Kultury i Środków Przekazu,
- 6) Łączności z Polakami za Granicą,
- 7) Młodzieży, Kultury Fizycznej i Sportu,
- 8) Mniejszości Narodowych i Etnicznych,
- 9) Obrony Narodowej,
- 10) Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa,

- 11) Odpowiedzialności Konstytucyjnej,
- 12) Polityki Gospodarczej, Budżetu i Finansów,
- 13) Polityki Przestrzennej, Budowlanej i Mieszkaniowej,
- 14) Polityki Społecznej,
- 15) Przekształceń Własnościowych,
- 16) Regulaminową i Spraw Poselskich,
- 17) Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej,
- 18) Samorządu Terytorialnego,
- 19) Spraw Zagranicznych,
- 20) Sprawiedliwości,
- 21) Stosunków Gospodarczych z Zagranicą i Gospodarki Morskiej,
- 22) Systemu Gospodarczego i Przemysłu,
- 23) Ustawodawczą,
- 24) Zdrowia.

2. Przedmiotowy zakres działania komisji, o których mowa w ust. 1, określa załącznik do Regulaminu Sejmu.

3. Podziału części budżetowych pomiędzy komisje sejmowe dokonuje Prezydium Sejmu, kierując się przedmiotowym zakresem działania komisji określonym w załączniku, o którym mowa w ust. 2.

Art. 20. 1. Sejm może powoływać i odwoływać komisje nadzwyczajne; powołując takie komisje, Sejm określa cel, zasady i tryb ich działania.

2. Przepis ust. 1 stosuje się również do komisji powołanych na podstawie art. 23 ust. 5 Konstytucji.

Art. 21. 1. Sejm, na wniosek Prezydium Sejmu po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów, w drodze uchwały, wybiera skład osobowy poszczególnych komisji.

2. Pierwsze posiedzenie komisji zwołuje i prowadzi Marszałek Sejmu; na posiedzeniu tym komisja wybiera ze swego grona prezydium komisji w składzie: przewodniczący oraz zastępcy przewodniczącego.

3. Komisja powołuje i odwołuje członków prezydium w głosowaniu jawnym większością głosów.

Rozdział 4

Wybór oraz powoływanie i odwoływanie organów państwowych

Art. 22. 1. Wnioski w sprawie wyboru lub powołania przez Sejm poszczególnych osób na określone stanowiska państwowe Prezydium Sejmu kieruje do właściwych komisji sejmowych w celu zaopiniowania. Inna zainteresowana komisja może delegować swoich przedstawicieli na posiedzenie komisji właściwej.

2. Przepis ust. 1 nie dotyczy powołania Prezesa Rady Ministrów.

3. Opinie w sprawie wniosku, o którym mowa w ust. 1, komisja przedstawia na piśmie Prezydium Sejmu.

4. Marszałek Sejmu zarządza doręczenie posłom druku zawierającego opinie komisji.

5. Rozpatrzenie przez Sejm wniosku, o którym mowa w ust. 1, odbyć się może nie wcześniej niż następnego dnia od skierowania wniosku do właściwej komisji.

6. Sejm w szczególnych wypadkach może skrócić postępowanie przez przystąpienie do rozpatrzenia wniosku:

- 1) bez przesyłania go do właściwej komisji,
- 2) w terminie krótszym niż określony w ust. 5.

Art. 23. 1. Sejm powołuje Prezesa Rady Ministrów na wniosek Prezydenta.

2. Sejm odwołuje Prezesa Rady Ministrów na wniosek Prezydenta lub grupy co najmniej 35 posłów albo w wyniku rezygnacji złożonej na ręce Marszałka Sejmu przez Prezesa Rady Ministrów.

Art. 24. 1. Sejm powołuje i odwołuje Rząd Rzeczypospolitej Polskiej — Radę Ministrów lub poszczególnych jej członków na wniosek Prezesa Rady Ministrów przedstawiony po porozumieniu z Prezydentem. Sejm może odwołać Radę Ministrów lub poszczególnych jej członków również z własnej inicjatywy.

2. Wniosek Prezesa Rady Ministrów w sprawie powołania Rady Ministrów jest głosowany łącznie, z wyłączeniem tych kandydatów, którzy nie otrzymali pozytywnej opinii w komisjach. Głosowanie nad tymi kandydatami odbywa się odrębnie.

3. Wnioski Prezesa Rady Ministrów w sprawie powołania lub odwołania poszczególnych członków Rady Ministrów głosuje się oddzielnie.

Art. 25. 1. Sejm wybiera prezesa, wiceprezesa i sędziów Trybunału Konstytucyjnego oraz zastępców przewodniczącego, członków i zastępców członków Trybunału Stanu, a także posłów — członków Krajowej Rady Sądownictwa.

2. Wybór członków Trybunału Konstytucyjnego odbywa się łącznie, chyba że Sejm postanowi inaczej. W tym samym trybie odbywa się wybór sędziów Trybunału Stanu oraz posłów — członków Krajowej Rady Sądownictwa.

3. W razie opróżnienia poszczególnych stanowisk w Trybunale Konstytucyjnym i Trybunale Stanu, Sejm dokonuje wyboru uzupełniającego, stosując odpowiednio przepisy o Trybunale Konstytucyjnym oraz o Trybunale Stanu. Wybór uzupełniający na poszczególne stanowiska odbywa się oddzielnie, chyba że Sejm postanowi inaczej.

4. Wybór uzupełniający posłów — członków Krajowej Rady Sądownictwa odbywa się w trybie określonym w ust. 3.

Art. 26. Sejm na wniosek Prezydenta powołuje i odwołuje Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz Prezesa Narodowego Banku Polskiego.

Art. 27. 1. Sejm powołuje i odwołuje Prezesa Najwyższej Izby Kontroli na wniosek Marszałka Sejmu lub grupy co najmniej 35 posłów.

2. Sejm powołuje Rzecznika Praw Obywatelskich na okres lat 4 na wniosek Marszałka Sejmu lub grupy co najmniej 35 posłów.

3. Uchwały Sejmu w sprawach określonych w ust. 1 i 2 Marszałek Sejmu przesyła niezwłocznie Marszałkowi Senatu w celu wyrażenia zgody przez Senat.

Art. 28. Uchwały w sprawie wyboru lub powołania poszczególnych osób na stanowiska państwowe określone w art. 22—27 albo odwołania z tych stanowisk — zapadają bezwzględna większością głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów.

Dział II

POSTĘPOWANIE W SEJMIE

Rozdział 1

Postępowanie z projektami ustaw i uchwał

Art. 29. 1. Inicjatywa ustawodawcza przysługuje posłom, Senatowi, Prezydentowi i Radzie Ministrów.

2. Poselskie projekty ustaw mogą być wnoszone przez komisję sejmową lub co najmniej 15 posłów podpisujących projekt.

Art. 30. Projekt uchwały Sejmu może być wniesiony przez Prezydenta, Radę Ministrów, Prezydium Sejmu, komisję sejmową lub co najmniej 15 posłów podpisujących projekt.

Art. 31. 1. Projekty ustaw i uchwał składa się w formie pisemnej na ręce Marszałka Sejmu; wnosząc projekt wnioskodawca wskazuje swego przedstawiciela upoważnionego do reprezentowania go w pracach nad tym projektem.

2. Do projektu ustawy dołącza się uzasadnienie, które powinno:

- 1) wyjaśniać potrzebę i cel wydania ustawy,
- 2) przedstawiać rzeczywisty stan w dziedzinie, która ma być unormowana,
- 3) wykazywać różnicę pomiędzy dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym,
- 4) przedstawiać przewidywane skutki społeczne, gospodarcze, finansowe i prawne,
- 5) wskazywać źródła finansowania, jeżeli projekt ustawy pociąga za sobą obciążenie budżetu Państwa,
- 6) przedstawiać założenia projektów podstawowych aktów wykonawczych.

3. Uzasadnienie powinno przedstawiać również wyniki przeprowadzonych konsultacji i dyskusji publicznych oraz informować o przedstawionych wariantach i opiniach, w szczególności jeżeli obowiązek zasięgnięcia takich opinii wynikał z przepisów ustawy.

4. Marszałek Sejmu może zażądać dołączenia uzasadnienia do projektu uchwały, jeżeli nakłada ona na określone podmioty obowiązki.

5. Prezydium Sejmu może zwrócić wnioskodawcy projekt ustawy lub uchwały, jeżeli uzasadnienie dołączone do projektu nie odpowiada wymogom określonym w ust. 2 i 3.

6. Projekty ustaw i uchwał, co do których istnieje wątpliwość, czy nie są sprzeczne z prawem, Prezydium Sejmu może skierować do Komisji Ustawodawczej celem wyrażenia opinii, która może większością 3/5 głosów zaopiniować projekt jako niedopuszczalny.

Art. 32. 1. Marszałek Sejmu zarządza drukowanie projektów ustaw i uchwał oraz doręczenie ich posłom.

2. Marszałek Sejmu przesyła wniesione projekty ustaw i uchwał Prezydentowi, Marszałkowi Senatu i Prezesowi Rady Ministrów.

Art. 33. 1. Rozpatrywanie projektów ustaw odbywa się w trzech czytaniach, a uchwał — w dwóch czytaniach.

2. Wnioskodawca, do czasu rozpoczęcia ostatniego czytania, może wycofać wniesiony przez siebie projekt. Poselski projekt uważa się za wycofany również wówczas, gdy liczba posłów popierających projekt jest mniejsza niż 15.

3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do projektu ustawy budżetowej (prowizorium budżetowego).

Art. 34. 1. Pierwsze czytanie przeprowadza się na posiedzeniu komisji, z wyjątkiem projektów ustaw o zmianie konstytucji, projektów ustaw konstytucyjnych, projektów ustaw dotyczących praw i wolności obywatelskich oraz obowiązków obywatelskich; projektów ustaw budżetowych i podatkowych oraz projektów ustaw pociągających za sobą istotne skutki finansowe dla budżetu Państwa; projektów ustaw regulujących prawo wyborcze do Sejmu, Senatu, rad gmin oraz wybory Prezydenta; projektów ustaw regulujących ustrój, właściwość i zasady funkcjonowania organów Państwa oraz samorządu terytorialnego; projektów kodeksów, a także projektów ustaw zawierających istotne zmiany w kodeksach.

2. Pierwsze czytanie może się odbyć nie wcześniej niż siódmego dnia od doręczenia posłom projektu, chyba że Sejm postanowi inaczej.

Art. 35. O posiedzeniu komisji, na którym odbywać się ma pierwsze czytanie, zawiadamia się wszystkich posłów; każdy poseł może wziąć udział w tym posiedzeniu albo pisemnie zgłosić lub propozycje poprawek.

Art. 36. 1. Pierwsze czytanie projektu ustawy (uchwały) obejmuje uzasadnienie projektu przez wnioskodawcę, pytania posłów i odpowiedzi wnioskodawcy oraz debatę w sprawie ogólnych zasad projektu.

2. Pierwsze czytanie na posiedzeniu Sejmu kończy się skierowaniem projektu do komisji, chyba że Sejm w związku ze zgłoszonym wnioskiem odrzuci projekt w całości.

3. Sejm, kierując projekt do komisji, może wyznaczyć im również termin przedstawienia sprawozdania.

Art. 37. 1. Projekty ustaw (uchwał) kieruje się do właściwych komisji, w tym Komisji Ustawodawczej, lub tylko do Komisji Ustawodawczej, jeżeli za komisję jedynie właściwą uznana zostanie ta komisja.

2. Komisje, do których skierowany został do rozpatrzenia projekt, obradują nad nim wspólnie; komisje te mogą zwrócić się do innych komisji sejmowych o wyrażenie opinii o projekcie lub jego części.

3. Na posiedzeniach wspólnych Komisja Ustawodawcza może być reprezentowana przez zespół wyłoniony z jej grona przez Prezydium Komisji.

4. Komisje, na wniosek prezydium, ustalają tok prac nad projektem.

Art. 38. 1. Do szczegółowego rozpatrzenia projektu komisje mogą powołać podkomisję.

2. Podkomisja przedstawia komisjom sprawozdanie o rozpatrzonym projekcie.

Art. 39. 1. Przy rozpatrywaniu projektów ustaw (uchwał) komisje i podkomisja biorą pod uwagę opinie przedstawione przez inne komisje sejmowe i posłów; komisje i podkomisja mogą wysłuchiwać także opinii zaproszonych ekspertów.

2. W posiedzeniach komisji i podkomisji jest obowiązany uczestniczyć upoważniony przedstawiciel wnioskodawcy.

3. Komisje mogą przekazać sprawę redakcyjnego opracowania przyjętych poprawek prezydium lub powołanemu w tym celu zespołowi poselskiemu, które przedstawiają komisji do zatwierdzenia wyników swych prac.

4. Prezydium Sejmu, na wniosek komisji, może zwrócić się do wnioskodawcy o przepracowanie projektu z rozważeniem zmian postulowanych przez komisje oraz przedstawienie skutków, zwłaszcza finansowych, tych zmian; wniesiony projekt Prezydium Sejmu kieruje wprost do komisji.

Art. 40. 1. Komisje, do których skierowany został projekt ustawy (uchwały), przedstawiają Sejmowi wspólne sprawozdanie o tym projekcie; sprawozdanie określa stanowisko komisji w odniesieniu do projektu.

2. W sprawozdaniu komisje wnioskują:

- 1) przyjęcie projektu bez poprawek,
- 2) przyjęcie projektu z określonymi poprawkami w formie tekstu jednolitego projektu,
- 3) odrzucenie projektu.

3. Wnioski i propozycje poprawek odrzucone przez komisje, po ich zgłoszeniu w formie pisemnej, na żądanie wnioskodawcy, zamieszcza się w sprawozdaniu jako wnioski mniejszości; wniosek mniejszości dotyczący konkretnego przepisu lub jego części powinien zawierać wynikające z tego wniosku konsekwencje dla tekstu projektu ustawy; wnioski mniejszości są traktowane w głosowaniu jak inne poprawki.

4. Marszałek Sejmu zarządza drukowanie sprawozdań komisji oraz doręczenie ich posłom.

5. Na posiedzeniu Sejmu sprawozdanie komisji przedstawia wybrany z ich składu poseł sprawozdawca, który w szczególności informuje o proponowanych przez komisję i przez poszczególnych posłów zmianach w przedłożonym projekcie oraz o nie przyjętych przez komisję opiniach innych komisji i posłów oraz motywach ich odrzucenia; sprawozdawca informuje także o wnioskach mniejszości.

6. Poseł sprawozdawca nie może w swoim sprawozdaniu przedstawiać innych wniosków niż zamieszczone w sprawozdaniu komisji.

Art. 41. 1. Drugie czytanie obejmuje:

- 1) przedstawienie Sejmowi sprawozdania komisji o projekcie ustawy,
- 2) przeprowadzenie debaty oraz zgłaszanie poprawek i wniosków.

2. Poprawki, o których mowa w ust. 1 pkt 2, po ustnym zgłoszeniu przedstawia się Marszałkowi Sejmu na piśmie w odpowiedniej formie.

3. Drugie czytanie może się odbyć nie wcześniej niż siódmego dnia od doręczenia posłom sprawozdania komisji, chyba że Sejm postanowi inaczej.

Art. 42. Wnioskodawca może zgłaszać poprawki do wniesionego przez siebie projektu najpóźniej do czasu zakończenia drugiego czytania.

Art. 43. 1. W razie zgłoszenia w drugim czytaniu nowych poprawek i wniosków, projekt kieruje się ponownie do komisji, które go rozpatrywały, chyba że Sejm postanowi inaczej.

2. Komisje, po rozpatrzeniu z udziałem wnioskodawców zgłoszonych poprawek i wniosków, przedstawiają Sejmowi dodatkowe sprawozdanie, w którym wnioskują ich przyjęcie lub odrzucenie; przepis art. 40 ust. 5 stosuje się odpowiednio.

3. W razie nieobecności wnioskodawcy, komisja może nie rozpatrywać zgłoszonej przez niego poprawki.

4. Marszałek Sejmu zarządza drukowanie dodatkowego sprawozdania komisji.

5. Rozpatrzenie przez Sejm sprawozdania, o którym mowa w ust. 2, odbywa się po jego doręczeniu posłom.

Art. 44. Trzecie czytanie może się odbyć niezwłocznie, jeżeli w drugim czytaniu projekt nie został skierowany ponownie do komisji.

Art. 45. Trzecie czytanie projektu obejmuje:

- 1) przedstawienie dodatkowego sprawozdania komisji lub — jeżeli projekt nie został ponownie skierowany do komisji — przedstawienie przez posła sprawozdawcę poprawek i wniosków zgłoszonych podczas drugiego czytania,
- 2) głosowanie.

Art. 46. 1. Porządek głosowania jest następujący:

- 1) głosowanie wniosku o odrzucenie projektu w całości, jeżeli wniosek taki został postawiony,
- 2) głosowanie poprawek do poszczególnych artykułów, przy czym w pierwszej kolejności głosuje się poprawki, których przyjęcie lub odrzucenie rozstrzyga o innych poprawkach,
- 3) głosowanie projektu w całości w brzmieniu zaproponowanym przez komisje, ze zmianami wynikającymi z przegłosowanych poprawek.

2. Marszałek Sejmu ustala porządek głosowania projektów uchwał i poprawek do nich.

3. Marszałek Sejmu może odroczyć głosowanie nad całością projektu ustawy na czas potrzebny do stwierdzenia, czy wskutek przyjętych poprawek nie zachodzą sprzeczności pomiędzy poszczególnymi przepisami.

4. Sejm może postanowić poddanie projektu ustawy pod głosowanie w całości, łącznie z poprawkami, jeżeli nie zgłoszono w tym zakresie sprzeciwu.

Art. 47. Sejm w szczególnie uzasadnionych wypadkach może skrócić postępowanie z projektami ustaw oraz uchwał przez:

- 1) przystąpienie do pierwszego czytania niezwłocznie po otrzymaniu przez posłów projektu,
- 2) przystąpienie do drugiego czytania niezwłocznie po zakończeniu pierwszego bez odsyłania projektu do komisji,
- 3) przystąpienie do drugiego czytania niezwłocznie po otrzymaniu przez posłów druku sprawozdania komisji.

Art. 48. 1. Marszałek Sejmu przesyła niezwłocznie Marszałkowi Senatu i Prezydentowi potwierdzony swoim podpisem tekst uchwalonej przez Sejm ustawy.

2. Tekst ustawy, o którym mowa w ust. 1, dostarcza się posłom.

Art. 49. 1. O powziętych przez Sejm uchwałach Marszałek Sejmu zawiadamia Prezydenta, Marszałka Senatu i Prezesa Rady Ministrów oraz przesyła im podpisane przez siebie teksty uchwał.

2. Prezes Rady Ministrów zarządza ogłoszenie uchwały Sejmu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, jeżeli Marszałek Sejmu tak postanowi.

Art. 50. 1. Uchwałę Senatu zawierającą propozycję dokonania w uchwalonej przez Sejm ustawie określonych zmian Prezydium Sejmu kieruje do rozpatrzenia przez komisje, które projekt ustawy rozpatrywały.

2. Do udziału w posiedzeniu, na którym są rozpatrywane poprawki Senatu, komisje zapraszają senatora sprawozdawcę reprezentującego komisje Senatu, które omawiają ustawę rozpatrywały.

3. Komisje po rozpatrzeniu propozycji Senatu dokonania określonych zmian w uchwalonej przez Sejm ustawie przedstawiają Sejmowi sprawozdanie. W sprawozdaniu tym komisje wnioskują o uchwalenie proponowanych przez Senat zmian w całości lub w części albo nieprzyjęcie propozycji Senatu.

4. Marszałek Sejmu zarządza drukowanie uchwały Senatu i sprawozdań komisji oraz doręczenie ich posłom.

5. Rozpatrzenie sprawozdania komisji przez Sejm może odbyć się nie wcześniej niż trzeciego dnia od doręczenia posłom tych sprawozdań, chyba że Sejm postanowi inaczej.

6. Sejm na wniosek Prezydium Sejmu może rozpatrzyć propozycje Senatu dokonania określonych zmian w uchwalonej przez Sejm ustawie lub jej odrzucenia bez uprzedniego skierowania ich do komisji.

Art. 51. Jeżeli Sejm nie odrzuci propozycji Senatu większością dwóch trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów, to wówczas uważa się je za przyjęte.

Art. 52. Marszałek Sejmu przesyła niezwłocznie Prezydentowi, potwierdzony swoim podpisem, tekst ustawy ustalonej w wyniku rozpatrzenia propozycji Senatu.

Art. 53. 1. Ustawę, której podpisania Prezydent odmówił, przekazując ją wraz z umotywowanym wnioskiem Sejmowi do ponownego rozpatrzenia, Prezydium Sejmu kieruje do komisji, które rozpatrywały projekt ustawy przed uchwaleniem jej przez Sejm.

2. Marszałek Sejmu zarządza drukowanie wniosku Prezydenta, o którym mowa w ust. 1, i doręczenie go posłom.

3. Po rozpatrzeniu wniosku Prezydenta komisje, do których wniosek ten został skierowany, przedkładają Sejmowi sprawozdanie. W sprawozdaniu tym komisje przedstawiają wniosek o ponowne uchwalenie ustawy w brzmieniu dotychczasowym bądź wniosek przeciwny.

4. O ponownym uchwaleniu przez Sejm ustawy w brzmieniu dotychczasowym, większością co najmniej dwu trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów, Marszałek Sejmu powiadamia niezwłocznie Prezydenta.

5. Jeżeli Sejm ponownie nie uchwali ustawy w brzmieniu dotychczasowym, postępowanie ustawodawcze ulega zamknięciu.

Art. 54. 1. Sejm, na zasadach i w trybie określonych w przepisach o konsultacjach społecznych i referendum, w drodze uchwały, może postanowić o przeprowadzeniu:

- 1) konsultacji społecznej — w sprawie założeń lub rozwiązań projektów albo całych projektów ustaw oraz własnych uchwał określających podstawowe kierunki działalności Państwa,
- 2) referendum — w sprawach konkretnie określonych problemów lub rozwiązań ustaw bądź własnych uchwał określających podstawowe kierunki działalności Państwa.

2. Sejm podejmuje uchwały w sprawach, o których mowa w ust. 1, na wniosek organów określonych w przepisach o konsultacjach społecznych i referendum albo z inicjatywy Prezydium Sejmu, komisji sejmowej lub co najmniej 15 posłów.

3. Podejmując uchwały w sprawie konsultacji społecznej lub referendum, Sejm określa jednocześnie pytania, jakie należy w nich postawić. Do wniosku w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznej albo referendum dołącza się uzasadnienie; wniosek składa się na ręce Marszałka Sejmu.

Art. 55. 1. W trybie przewidzianym dla uchwał Sejm może podejmować:

- 1) rezolucje — zawierające prawnie wiążące wezwanie określonego organu państwowego do podjęcia wskazanego w rezolucji jednorazowego działania,
- 2) deklaracje — zawierające zobowiązanie do określonego postępowania.

2. Ponadto Sejm może podejmować:

- 1) apele — zawierające prawnie nie wiążące wezwanie do określonego zachowania się, podjęcia inicjatywy lub zadania,
- 2) oświadczenia — zawierające stanowisko w określonej sprawie.

Art. 56. W postępowaniu dotyczącym projektów ustaw i uchwał uczestniczy przedstawiciel służby prawnej Kancelarii Sejmu, przedstawiając uwagi i propozycje w zakresie problematyki prawno-legislacyjnej.

Rozdział 2

Postępowanie z projektami ustaw budżetowych i innymi planami finansowymi Państwa oraz rozpatrywanie sprawozdań z ich wykonania

Art. 57. 1. Wniesione do Sejmu projekty ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa Sejm rozpatruje w trybie przewidzianym w rozdziale 1, ze zmianami wynikającymi z niniejszego rozdziału.

2. W tym samym trybie Sejm rozpatruje sprawozdania z wykonania ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa.

Art. 58. 1. Projekty, a także sprawozdania, o których mowa w art. 57, Sejm kieruje do rozpatrzenia do Komisji Polityki Gospodarczej, Budżetu i Finansów. Poszczególne części tych projektów i sprawozdań rozpatrują także właściwe komisje sejmowe, które przekazują swoje wnioski Komisji Polityki Gospodarczej, Budżetu i Finansów.

2. Przedstawione Sejmowi przez Senat stanowisko w sprawie projektu ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa Prezydium Sejmu kieruje do Komisji Polityki Gospodarczej, Budżetu i Finansów.

3. Przedłożone przez Najwyższą Izbę Kontroli uwagi do sprawozdań z wykonania ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa Prezydium Sejmu kieruje odpowiednio do właściwych komisji sejmowych rozpatrujących poszczególne części sprawozdań.

Art. 59. 1. Komisja Polityki Gospodarczej, Budżetu i Finansów, po rozpatrzeniu przy udziale przedstawicieli poszczególnych komisji sejmowych projektów oraz sprawozdań, o których mowa w art. 57, a także stanowiska Senatu i wniosków przekazanych przez komisje, przedstawia na posiedzeniu Sejmu sprawozdanie wraz z wnioskami:

- 1) w odniesieniu do projektów ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa — w sprawie ich przyjęcia bez poprawek lub przyjęcia z poprawkami,
- 2) w odniesieniu do sprawozdań z wykonania ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa

— w sprawie ich przyjęcia lub odrzucenia oraz w przedmiocie absolutorium.

2. Komisja Polityki Gospodarczej, Budżetu i Finansów przedkłada równocześnie Sejmowi informacje o nie uwzględnionych wnioskach Senatu i poszczególnych komisji sejmowych.

3. Na żądanie właściwej komisji sejmowej lub z własnej inicjatywy Komisja Polityki Gospodarczej, Budżetu i Finansów może przedstawić wniosek o udzielenie absolutorium, z wyłączeniem określonych członków Rady Ministrów.

Art. 60. Zgłoszone Sejmowi przez Senat propozycje określonych zmian w ustawie budżetowej lub innych planach finansowych Państwa Prezydium Sejmu przekazuje do Komisji Polityki Gospodarczej, Budżetu i Finansów, która przedstawia Sejmowi swoje sprawozdanie.

Art. 61. Prezydium Sejmu, na wniosek Komisji Polityki Gospodarczej, Budżetu i Finansów, może określić tryb prac w komisjach sejmowych w sprawach projektów oraz sprawozdań, o których mowa w art. 57.

Rozdział 3

Postępowanie w sprawach orzeczeń i informacji Trybunału Konstytucyjnego, informacji Trybunału Stanu, sprawozdań i uwag Rzecznika Praw Obywatelskich oraz sprawozdań i informacji Najwyższej Izby Kontroli

Art. 62. W postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie stwierdzenia zgodności ustawy z Konstytucją Sejm jest reprezentowany przez Prezydium Sejmu, które wyznacza przedstawiciela Sejmu w tym postępowaniu.

Art. 63. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające niezgodność z Konstytucją aktu ustawodawczego oraz informacje o istotnych problemach wynikających z jego działalności i orzecznictwa Prezes Trybunału Konstytucyjnego przekazuje Prezydium Sejmu.

Art. 64. 1. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające niezgodność z Konstytucją aktu ustawodawczego Prezydium Sejmu, przed wniesieniem pod obrady Sejmu, kieruje do wstępnego rozpatrzenia i zaopiniowania do Komisji Ustawodawczej oraz w razie potrzeby do właściwej komisji.

2. Tekst orzeczenia Trybunału wraz z opinią komisji doręcza się posłom.

3. W wyniku rozpatrzenia sprawy Sejm może podjąć uchwałę o oddaleniu orzeczenia lub o uznaniu go za zasadne. Uchwały Sejmu w sprawach oddalenia orzeczenia Trybunału zapadają większością co najmniej dwóch trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów. Nieoddalenie orzeczenia jest równoznaczne z uznaniem go za zasadne.

Art. 65. 1. Sejm rozpatruje, po wcześniejszym doręczeniu posłom, informacje Trybunału Konstytucyjnego o istotnych problemach wynikających z jego działalności i orzecznictwa oraz uwagi Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzonych uchybieniach i lukach w prawie.

2. Rozpatrzenie przez Sejm spraw, o których mowa w ust. 1, nie może nastąpić później niż w terminie 3 miesięcy od dnia doręczenia posłom tych informacji i uwag.

Art. 66. 1. Sejm zapoznaje się z przedkładanymi przez Trybunał Stanu informacjami o jego działalności. Informacje te Przewodniczący Trybunału Stanu przekazuje Prezydium Sejmu.

2. Sejm rozpatruje przedkładane przez Rzecznika Praw Obywatelskich coroczne sprawozdania z jego działalności oraz uwagi o stanie przestrzegania praw i wolności obywateli. Sprawozdania te i uwagi Rzecznik Praw Obywatelskich przekazuje Prezydium Sejmu.

3. Informacje Trybunału Stanu oraz sprawozdania i uwagi Rzecznika Praw Obywatelskich doręcza się posłom.

4. Rozpatrzenie przez Sejm spraw, o których mowa w ust. 1 i 2, nie może nastąpić później niż w terminie 3 miesięcy od dnia doręczenia posłom tych informacji, sprawozdań i uwag.

Art. 67. 1. Przedkładane Sejmowi przez Najwyższą Izbę Kontroli:

- 1) uwagi do sprawozdania Rady Ministrów z wykonania ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa,
- 2) sprawozdania z wyników kontroli zleconych przez Sejm i jego organy (Marszałka Sejmu, Prezydium Sejmu, komisje sejmowe) oraz przeprowadzonych na wniosek Prezydenta i Prezesa Rady Ministrów, a także informacje o wynikach innych kontroli,
- 3) wnioski w sprawie rozpatrzenia przez Sejm lub jego organy określonych problemów społeczno-gospodarczych i organizacyjno-prawnych, związanych z działalnością organów administracji państwowej

— Prezes Najwyższej Izby Kontroli przedstawia Prezydium Sejmu.

2. Prezydium Sejmu rozpatruje wnioski, o których mowa w ust. 1 pkt 3, i decyduje o nadaniu im dalszego biegu oraz rozpatruje przedkładane przez Prezesa Najwyższej Izby Kontroli okresowe plany pracy Najwyższej Izby Kontroli.

3. Uwagi, sprawozdania i informacje określone w ust. 1 pkt 1 i 2 Prezydium Sejmu kieruje do właściwych komisji sejmowych.

4. Przedkładane przez Prezesa Najwyższej Izby Kontroli sprawozdanie z rocznej działalności Najwyższej Izby Kontroli rozpatruje Prezydium Sejmu; przed rozpatrzeniem tego sprawozdania Prezydium Sejmu może przesłać je do ustosunkowania się właściwym komisjom sejmowym.

Rozdział 4

Postępowanie w sprawach odpowiedzialności konstytucyjnej

Art. 68. 1. Wstępne wnioski w sprawach pociągnięcia do odpowiedzialności konstytucyjnej osób zajmujących określone w ustawie z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu (Dz. U. Nr 11, poz. 84) najwyższe stanowiska państwowe Prezydium Sejmu kieruje do Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej; w postępowaniu przed tą komisją stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

2. Wstępny wniosek, który nie odpowiada warunkom określonym w ustawie, o której mowa w ust. 1, Prezydium Sejmu zwraca wnioskodawcy w celu uzupełnienia.

Art. 69. 1. Przewodniczący Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej przesyła osobie objętej wnioskiem odpis wniosku wraz z załącznikami, wyznaczając jej termin do złożenia pisemnych wyjaśnień i przedstawienia wniosków dowodowych.

2. Komisja, po wstępnym zapoznaniu się ze zgłoszonymi zarzutami oraz wyjaśnieniami i wnioskami osoby objętej zarzutami, określa zakres i sposób przeprowadzenia postępowania dowodowego.

3. Osoba objęta wstępnym wnioskiem oraz jej obrońca mogą brać udział w posiedzeniach Komisji, na których przeprowadza się postępowanie dowodowe, oraz w czynnościach podejmowanych z upoważnienia Komisji.

Art. 70. 1. Komisja Odpowiedzialności Konstytucyjnej przedstawia Sejmowi sprawozdanie z przeprowadzonego postępowania wraz z wnioskiem o pociągnięcie do odpowiedzialności konstytucyjnej lub umorzenie postępowania w sprawie; wraz ze sprawozdaniem Komisja przedstawia Sejmowi także wnioski w sprawie wyboru przez Sejm oskarżycieli.

2. Wniosek o pociągnięcie do odpowiedzialności konstytucyjnej powinien zawierać wszystkie dane wymagane przez przepisy Kodeksu postępowania karnego w stosunku do aktu oskarżenia, a w wypadku wniosku o umorzenie postępowania — uzasadnienie faktyczne i prawne tego wniosku.

3. Sprawozdanie i wnioski doręcza się wszystkim posłom wraz z informacją o udostępnieniu do wglądu postów akt sprawy, której dotyczy sprawozdanie, z tym że akta sprawy powinny być udostępnione posłom w okresie nie krótszym niż 21 dni przed posiedzeniem Sejmu, na którym ma być rozpatrzona sprawa.

4. Sejm może przedłożone sprawozdanie zwrócić Komisji w celu uzupełnienia postępowania; w tym wypadku Sejm określa kierunek i zakres dalszego postępowania Komisji.

Art. 71. Uchwały o pociągnięciu do odpowiedzialności konstytucyjnej lub o umorzeniu postępowania w sprawie Sejm podejmuje bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów.

Rozdział 5

Postępowanie w sprawach dyscyplinarnych posłów oraz w sprawach o pociągnięcie posłów do odpowiedzialności za przestępstwa lub wykroczenia albo o aresztowanie

Art. 72. 1. Sprawy posłów, w stosunku do których przedstawia się zarzut, że nie wykonują obowiązków poselskich, jak również posłów, którzy zachowują się w sposób nie odpowiadający godności posła, Prezydium Sejmu kieruje do rozpatrzenia przez Komisję Regulaminową i Spraw Poselskich.

2. Komisja Regulaminowa i Spraw Poselskich w wyniku rozpatrzenia sprawy, o której mowa w ust. 1, może w drodze uchwały:

- 1) zwrócić posłowi uwagę,
- 2) udzielić posłowi upomnienia,
- 3) udzielić posłowi nagany.

3. Od uchwały Komisji posłowi przysługuje, w terminie 14 dni od jej doręczenia, odwołanie do Prezydium Sejmu. Odwołanie wnosi się na ręce Marszałka Sejmu, który przedstawia je na posiedzeniu Prezydium, po zasięgnięciu opinii klubu lub koła, którego poseł jest członkiem.

Art. 73. 1. Wniosek w sprawie wyrażenia zgody na pociągnięcie posła do odpowiedzialności za przestępstwa lub wykroczenia albo aresztowanie składa się do Prezydium Sejmu, które przekazuje ten wniosek do rozpatrzenia przez Komisję Regulaminową i Spraw Poselskich.

2. Komisja powiadamia posła, którego wniosek dotyczy, o treści wniosku oraz terminie jego rozpatrzenia przez Komisję.

3. Poseł, którego wniosek dotyczy, przedstawia Komisji wyjaśnienia i własne wnioski w tej sprawie, w formie pisemnej lub ustnie.

4. Po rozpatrzeniu sprawy Komisja uchwała sprawozdanie wraz z propozycją przyjęcia lub odrzucenia wniosku.

5. Sprawozdanie Komisji doręcza się niezwłocznie posłom.

6. Sejm rozpatruje sprawozdanie Komisji, wysłuchując jedynie sprawozdawcy i ewentualnie posła, którego wniosek dotyczy. Nad sprawozdaniem tym nie przeprowadza się dyskusji.

7. Sejm po rozpatrzeniu sprawozdania rozstrzyga większością co najmniej dwóch trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów o wyrażeniu zgody na pociągnięcie posła do odpowiedzialności za przestępstwa lub wykroczenia albo aresztowanie.

Art. 74. W sprawach, o których mowa w art. 72 i 73, poseł może ustanowić swojego obrońcę spośród posłów.

Rozdział 6

Posiedzenia komisji sejmowych

Art. 75. Komisje sejmowe obradują na posiedzeniach.

Art. 76. 1. Prezydium komisji kolegialnie kieruje pracami komisji, a w szczególności:

- 1) opracowuje projekty planów pracy komisji,
- 2) ustala terminy i porządek dzienny posiedzeń,
- 3) czuwa nad przygotowaniem posiedzeń,
- 4) zapewnia członkom komisji otrzymywanie w odpowiednim czasie należycie przygotowanych materiałów,
- 5) wyznacza sprawozdawców (referentów) na posiedzenia komisji.

2. Prezydium komisji, opracowując projekty planów pracy komisji oraz ustalając porządek dzienny posiedzenia, bierze pod uwagę wnioski klubów i kół poselskich oraz poszczególnych posłów.

3. Prezydium komisji informuje Prezydium Sejmu o przebiegu prac komisji.

4. Prezydium komisji może zwrócić się do właściwych organów, instytucji i organizacji o przedstawienie stanowiska w sprawie wniosku lub uwagi wypowiedzianej przez posła w toku posiedzenia komisji.

Art. 77. 1. Komisje sejmowe na swych posiedzeniach w szczególności:

- 1) rozpatrują projekty ustaw i uchwał,
- 2) rozpatrują przekazane im propozycje Senatu dokonania określonych zmian w uchwalonych przez Sejm ustawach oraz umotywowane wnioski Prezydenta w sprawie odmowy podpisania ustawy,
- 3) rozpatrują i opiniują założenia projektów ustaw i uchwał,
- 4) rozpatrują sprawozdania i informacje ministrów oraz kierowników naczelnych organów administracji państwowej, a także kierowników innych urzędów i instytucji państwowych,
- 5) analizują działalność poszczególnych działów administracji i gospodarki państwowej,
- 6) rozpatrują sprawy związane z wprowadzeniem w życie i wykonywaniem ustaw i uchwał Sejmu, a także z realizacją uchwalonych przez siebie dezyderatów,

7) opiniują, skierowane przez Prezydium Sejmu, wnioski w sprawie wyboru, powołania lub odwołania przez Sejm poszczególnych osób na określone stanowiska państwowe.

2. Do porządku głosowania projektów ustaw i uchwał na posiedzeniu komisji stosuje się odpowiednio art. 46.

3. Obradami komisji kieruje przewodniczący; w razie nieobecności przewodniczącego, obradami komisji kieruje jeden z jego zastępców.

Art. 78. 1. Posiedzenia komisji odbywają się w terminach określonych przez samą komisję, jej prezydium lub przewodniczącego.

2. Na żądanie Prezydium Sejmu lub na pisemny wniosek jednej czwartej ogólnej liczby członków komisji przewodniczący komisji jest obowiązany zwołać posiedzenie w celu rozpatrzenia określonej sprawy.

3. Posiedzenia komisji nie mogą odbywać się w czasie trwania posiedzenia Sejmu, chyba że Marszałek Sejmu wyrazi na to zgodę.

4. O terminie i porządku dziennym posiedzenia komisji zawiadamia się członków komisji, Prezydium Sejmu, Najwyższą Izbę Kontroli oraz zainteresowane organy państwowe.

Art. 79. 1. Na żądanie prezydium komisji ministrowie oraz kierownicy naczelnych organów administracji państwowej, a także kierownicy innych urzędów i instytucji państwowych są obowiązani przedstawiać sprawozdania i udzielać informacji; są oni obowiązani uczestniczyć w posiedzeniach komisji, na których rozpatrywane są sprawy dotyczące ich zakresu działania. Osoby te mogą upoważnić pisemnie swego przedstawiciela do udziału w posiedzeniu.

2. Prezydium komisji lub jej przewodniczący może zaprosić inne osoby niż wymienione w ust. 1 do wzięcia udziału w posiedzeniu, w celu złożenia informacji i wyjaśnień w sprawach będących przedmiotem obrad lub badań komisji.

3. Przedstawiciel Najwyższej Izby Kontroli, który uczestniczy w posiedzeniu komisji, może zgłaszać uwagi do sprawozdań i informacji przedkładanych komisji przez przedstawicieli Rządu bądź inne osoby uczestniczące w posiedzeniu, a na żądanie komisji udziela wyjaśnień w sprawach kontroli przeprowadzonych przez Najwyższą Izbę Kontroli.

Art. 80. 1. W posiedzeniach komisji, w tym również zamkniętych, mogą uczestniczyć posłowie nie będący jej członkami. Mogą oni zabierać głos w dyskusji i składać wnioski bez prawa udziału w głosowaniu.

2. Przepis ust. 1 nie dotyczy Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej oraz komisji nadzwyczajnych powoływanych na podstawie art. 23 ust. 5 Konstytucji.

3. W posiedzeniu komisji, na zaproszenie prezydium komisji lub jej przewodniczącego, mogą uczestniczyć przedstawiciele organizacji zawodowych i społecznych oraz eksperci komisji.

4. Prezydium Sejmu określa zasady i tryb korzystania przez komisje z opinii i ekspertyz.

5. Na posiedzeniu komisji, za zgodą jej przewodniczącego, mogą być obecni pracownicy biur klubów poselskich oraz dziennikarze prasy, radia i telewizji.

Art. 81. Przewodniczący komisji może zwrócić uwagę posłowi, który w wystąpieniu swoim odbiega od przedmiotu obrad komisji, przywołaniem posła „do rzeczy”. Po dwukrotnym przywołaniu posła „do rzeczy” przewodniczący komisji może odebrać głos posłowi.

Art. 82. Komisja może postanowić odbycie posiedzenia zamkniętego, określając osoby, których udział w posiedzeniu jest niezbędny. Ta część posiedzenia, podczas której zapada postanowienie, jest zamknięta.

Art. 83. Na wypowiedziane przez posłów w toku posiedzenia komisji wnioski i uwagi uczestniczący w posiedzeniu przedstawiciele organów państwowych, instytucji i organizacji udzielają odpowiedzi na tym samym lub najbliższym posiedzeniu komisji; w uzasadnionych wypadkach odpowiedź ta może być udzielona w formie pisemnej; o treści nadesłanych odpowiedzi przewodniczący komisji informuje komisje na najbliższym posiedzeniu.

Art. 84. 1. Komisja uchwała dezyderaty, opinie, sprawozdania, a także projekty uchwał, rezolucji, apeli, oświadczeń lub deklaracji Sejmu. Komisja, w drodze uchwały, może przyjąć do wiadomości przedłożoną jej informację bądź stanowisko.

2. Uchwały komisji zapadają większością głosów, w obecności co najmniej jednej trzeciej liczby członków komisji, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 85. 1. Dezyderat zawiera postulaty komisji w określonych sprawach i może być skierowany do Rady Ministrów lub poszczególnych jej członków, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Prezesa Narodowego Banku Polskiego, Prokuratora Generalnego oraz Głównego Inspektora Pracy.

2. Uchwalone przez komisje dezyderaty przedstawiane są przez przewodniczącego komisji Marszałkowi Sejmu, który przesyła je odpowiednim organom.

3. Marszałek Sejmu może zwrócić komisji uchwalony przez nią dezyderat, z umotywowanym zaleceniem ponownego rozpatrzenia sprawy; dezyderat ponownie przez komisję uchwalony Marszałek Sejmu przesyła adresatowi.

4. Organ, pod którego adresem uchwalony został dezyderat komisji, ma obowiązek ustosunkować się do niego i pisemnie powiadomić Marszałka Sejmu o zajęтым stanowisku w ciągu 30 dni od dnia otrzymania dezyderatu, chyba że Marszałek Sejmu, na wniosek zainteresowanego organu, po porozumieniu z prezydium komisji, ustali inny termin.

5. Odpowiedzi organów państwowych na dezyderaty oraz informacje tych organów o przebiegu realizacji dezyderatów są rozpatrywane na posiedzeniach komisji.

6. W razie nieotrzymania odpowiedzi w terminie lub uznania otrzymanej odpowiedzi za niezadowalającą, komisja może ponowić dezyderat, przedłożyć Marszałkowi Sejmu wniosek o zwrócenie odpowiedzi jako niezadowalającej lub przedłożyć Sejmowi projekt odpowiedniej uchwały lub rezolucji.

Art. 86. 1. Opinia zawiera stanowisko w określonej sprawie; komisja może przedstawić opinię organom wymienionym w art. 85 ust. 1, a także innym centralnym urządóm i instytucjom państwowym; przepisy art. 85 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

2. Komisja może zwrócić się do adresata opinii o przedstawienie stanowiska w sprawach podniesionych w opinii, jak również o informacje o przebiegu realizacji wniosków wynikających z tej opinii; adresat opinii jest obowiązany na żądanie komisji przedstawić stanowisko w terminie określonym w art. 85 ust. 4; w sprawach tych stosuje się odpowiednio przepisy art. 85 ust. 5 i 6.

Art. 87. 1. W sprawach związanych z wprowadzeniem w życie i wykonywaniem ustaw i uchwał Sejmu właściwe komisje przeprowadzają kontrolę.

2. W wypadkach gdy problematyka zamierzonej kontroli wiąże się z przedmiotowym zakresem działania także innej komisji, kontrola taka powinna być podjęta we współdziałaniu z zainteresowaną komisją jako kontrola wspólna bądź przy udziale przedstawicieli takiej komisji.

3. Prezydium Sejmu określa ogólne zasady przeprowadzenia kontroli.

4. Komisja przeprowadzająca kontrolę określa zakres oraz sposób jej przeprowadzenia.

Art. 88. 1. Wyniki kontroli, o których mowa w art. 87 ust. 1, ujmuje się w sprawozdaniach, które przekazuje sędzi Marszałkowi Sejmu.

2. Marszałek Sejmu zarządza doręczenie sprawozdań, o których mowa w ust. 1, wszystkim posłóm; sprawozdanie może być przedmiotem obrad na posiedzeniu Sejmu.

Art. 89. 1. Komisje mogą odbywać posiedzenia wspólne, którym przewodniczy jeden z przewodniczących komisji.

2. Komisje obradujące wspólnie przyjmują uchwały większością głosów, w obecności co najmniej jednej trzeciej liczby członków każdej z uczestniczących w posiedzeniu komisji, a jeżeli Komisję Ustawodawczą reprezentuje zespół — co najmniej połowy ogólnej liczby tego zespołu.

Art. 90. 1. W sprawach przekazanych komisji do rozpatrzenia przez Sejm lub Prezydium Sejmu komisja przedstawia sprawozdanie.

2. Komisje wybierają ze swojego składu sprawozdawcę na posiedzenie Sejmu, który przedstawia w sposób obiektywny wnioski zawarte w sprawozdaniu komisji.

Art. 91. Komisje mogą ze swojego składu powoływać podkomisje, określając ich skład oraz zakres działania; powołanie podkomisji stałej wymaga zgody Prezydium Sejmu.

Art. 92. 1. Z przebiegu każdego posiedzenia komisji sporządza się protokół oraz biuletyn.

2. Protokół obejmuje szczegółowy zapis przebiegu posiedzenia oraz — w załącznikach — teksty przyjętych uchwał, sprawozdań i projektów, a także teksty przedłożonych odpowiedzi, informacji i innych materiałów. Członek komisji, a także inna osoba zabierająca głos w dyskusji, może zgłosić uwagi do protokołu; o przyjęciu lub odrzuceniu uwag decyduje komisja. Protokół, do którego nie wniesiono zastrzeżeń, uważa się za przyjęty. Protokół podpisuje przewodniczący komisji prowadzący obrady. Protokół stanowi urzędowe stwierdzenie przebiegu obrad komisji.

3. Biuletyn zatwierdzony przez przewodniczącego komisji jest nieurzędowym streszczeniem obrad komisji; przeznaczony jest przede wszystkim dla prasy, radia i telewizji.

Art. 93. Komisje, na zasadach i w trybie określonych przez Prezydium Sejmu, mogą przeprowadzać w wyznaczonym przez siebie składzie wizytacje oraz badania działalności poszczególnych zakładów oraz spółek z udziałem Skarbu Państwa, przedsiębiorstw i innych instytucji państwowych.

Art. 94. 1. Na zakończenie kadencji komisja sporządza sprawozdanie ze swojej działalności.

2. Sprawozdanie komisji może być umieszczone w porządku dziennym posiedzenia Sejmu.

Dział III
POSIEDZENIA SEJMU

Rozdział 1
Przepisy ogólne

Art. 95. 1. Sejm obraduje na posiedzeniach.

2. Przedmiot posiedzeń Sejmu stanowią w szczególności:

- 1) wybór Marszałka, wicemarszałków i sekretarzy Sejmu oraz komisji sejmowych,
- 2) powoływanie i odwoływanie Rady Ministrów lub poszczególnych jej członków, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Prezesa Narodowego Banku Polskiego oraz powoływanie Rzecznika Praw Obywatelskich,
- 3) wybór członków Trybunału Konstytucyjnego i sędziów Trybunału Stanu oraz posłów — członków Krajowej Rady Sądownictwa,
- 4) projekty ustaw i uchwał Sejmu,
- 5) uchwały Senatu w sprawie zmiany lub odrzucenia ustawy uchwalonej przez Sejm,
- 6) wnioski Prezydenta w sprawie ponownego rozpatrzenia uchwalonej ustawy,
- 7) projekty ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa, a także sprawozdania z ich wykonania wraz z wnioskiem w przedmiocie absolutorium,
- 8) exposé Prezesa Rady Ministrów oraz sprawozdania i informacje Rządu lub poszczególnych członków Rady Ministrów,
- 9) uwagi Najwyższej Izby Kontroli do sprawozdań Rady Ministrów z wykonania zadań społeczno-gospodarczych oraz analiza wykonania budżetu, a także sprawozdanie Najwyższej Izby Kontroli ze swojej działalności,
- 10) orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające niezgodność ustawy z Konstytucją oraz informacje Trybunału Konstytucyjnego o istotnych problemach wynikających z jego działalności i orzecznictwa,
- 11) coroczne sprawozdania z działalności i uwagi Rzecznika Praw Obywatelskich o stanie przestrzegania praw i wolności obywateli,
- 12) sprawy związane z wprowadzaniem w życie i wykonywaniem ustaw i uchwał,
- 13) interpelacje i zapytania poselskie,
- 14) inne sprawy wniesione lub przekazane przez Prezydenta, Radę Ministrów, Prezydium Sejmu, komisje sejmowe oraz posłów.

Art. 96. 1. Prezydent uczestniczy w posiedzeniu Sejmu, gdy uzna to za celowe.

2. Wstęp na salę posiedzeń Sejmu przysługuje Marszałkowi Senatu, Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego — Przewodniczącemu Trybunału Stanu, Prezesowi Trybunału Konstytucyjnego, Rzecznikowi Praw Obywatelskich oraz ministrom stanu.

3. W posiedzeniach Sejmu uczestniczą członkowie Rady Ministrów, Prezes Najwyższej Izby Kontroli oraz Prezes Narodowego Banku Polskiego; potwierdzają oni swoją obecność podpisem na liście obecności. W razie niemożności wzięcia udziału w posiedzeniu, są oni obowiązani do delegowania swoich upoważnionych zastępców.

4. Prawo wstępu na salę mają również osoby i delegacje zaproszone przez Prezydium Sejmu oraz upoważnieni przez Marszałka Sejmu pracownicy Kancelarii Sejmu.

Art. 97. 1. Prezydium Sejmu najpóźniej na 7 dni przed planowanym posiedzeniem zawiadamia o dacie i porządku dziennym tego posiedzenia posłów, Prezydenta, Marszałka Senatu, członków Rady Ministrów, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Trybunału Konstytucyjnego, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Prezesa Narodowego Banku Polskiego oraz Rzecznika Praw Obywatelskich.

2. W szczególnie uzasadnionych wypadkach termin, o którym mowa w ust. 1, może ulec skróceniu.

Art. 98. 1. Posiedzenia Sejmu są jawne. Jawność posiedzeń Sejmu zapewnia się w szczególności poprzez:

- 1) wcześniejsze informowanie opinii publicznej o posiedzeniach Sejmu,
- 2) umożliwienie prasie, radiu i telewizji sporządzania sprawozdań z posiedzeń Sejmu,
- 3) umożliwienie publiczności obserwowania obrad Sejmu z galerii w sali posiedzeń Sejmu, na zasadach określonych przez Marszałka Sejmu w przepisach porządkowych.

2. Sejm, na wniosek Prezydium Sejmu lub co najmniej 30 posłów, może uchwalić tajność posiedzenia, jeżeli wymaga tego dobro Państwa.

3. Sejm rozstrzyga o tajności posiedzenia na posiedzeniu niejawnym.

Art. 99. 1. Posiedzenia Sejmu odbywają się w terminach ustalonych przez Prezydium Sejmu lub uchwałą Sejmu.

2. Porządek dzienny posiedzeń Sejmu ustala Prezydium Sejmu i przedstawia go Sejmowi do zatwierdzenia. Przy ustalaniu porządku dziennego Prezydium Sejmu bierze pod uwagę opinie Konwentu Seniorów, komisji sejmowych i posłów.

3. Wnioski w sprawie zmiany proponowanego porządku dziennego zgłasza się Prezydium Sejmu w formie pisemnej nie później niż na 12 godzin przed rozpoczęciem posiedzenia.

4. Wnioski nie uwzględnione przez Prezydium Sejmu, o których mowa w ust. 3, są przedmiotem rozstrzygnięcia Sejmu przy zatwierdzaniu porządku obrad.

5. W wyjątkowych wypadkach, działając w porozumieniu z Konwentem Seniorów, Prezydium Sejmu z własnej inicjatywy lub na pisemny wniosek posła może zaproponować również w toku posiedzenia Sejmu zmianę porządku obrad.

Art. 100. 1. Wypowiedziane przez posłów w toku posiedzenia Sejmu wnioski i uwagi podlegają wnikliwemu rozpatrzeniu przez właściwe organy państwowe, instytucje i organizacje.

2. Prezydium Sejmu może zwrócić się do właściwych organów, instytucji i organizacji o przedstawienie stanowiska w sprawie wniosku lub uwagi wypowiedzianej przez posła w toku posiedzenia Sejmu.

Art. 101. 1. Marszałek Sejmu czuwa nad przestrzeganiem w toku obrad Regulaminu Sejmu oraz powagi i porządku na sali posiedzeń.

2. Marszałek Sejmu może zwrócić uwagę posłowi, który w wystąpieniu swoim odbiega od przedmiotu obrad okreś-

lonego w porządku dziennym, przywołaniem posła „do rzeczy”. Po dwukrotnym przywołaniu posła „do rzeczy” Marszałek może odebrać przemawiającemu głos.

3. Marszałek ma prawo przywołać posła „do porządku”, jeżeli zakłóca on porządek obrad.

4. Marszałek ma prawo przywołać posła „do porządku z zapisaniem do protokołu”, jeżeli dopuścił się on ciężkiego naruszenia porządku obrad.

5. Marszałek ma prawo podjąć decyzję o wykluczeniu posła z posiedzenia Sejmu, jeżeli poseł nadal zakłóca porządek obrad i na tym samym posiedzeniu został już przywołany „do porządku z zapisaniem do protokołu”; poseł wykluczony z posiedzenia Sejmu jest obowiązany natychmiast opuścić salę posiedzeń. Jeżeli poseł nie opuści sali posiedzeń, Marszałek Sejmu zarządza przerwę w obradach.

6. Od decyzji Marszałka Sejmu poseł może odwołać się do Prezydium Sejmu, które niezwłocznie rozstrzyga sprawę po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich. Do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy poseł nie bierze udziału w posiedzeniu.

7. O sposobie załatwienia odwołania Prezydium Sejmu niezwłocznie zawiadamia Sejm, jednak nie później niż na następnym posiedzeniu. Decyzja Prezydium Sejmu jest ostateczna.

Art. 102. 1. Z przebiegu posiedzenia Sejmu sporządza się protokół oraz sprawozdanie stenograficzne, które stanowią jedyne urzędowe stwierdzenie przebiegu obrad.

2. Sprawozdanie stenograficzne obejmuje zredagowany stylistycznie pełny zapis przebiegu obrad oraz załączniki — teksty interpelacji i odpowiedzi na interpelacje, zestawienia zgłoszonych w debacie poprawek do projektów ustaw i uchwał, imienne wykazy wyników głosowań. Sprawozdanie stenograficzne obejmuje również teksty nie wygłoszone w Sejmie, jeżeli Marszałek Sejmu na wniosek posła wyraził zgodę na ich opublikowanie w tej formie. Teksty nie wygłoszone są oznakowane w sposób umożliwiający ich odróżnienie od tekstów wygłoszonych.

3. Poseł oraz każdy uczestnik posiedzenia biorący udział w dyskusji może autoryzować swoje wystąpienie, wprowadzając poprawki redakcyjne, nie później niż w 24 godziny od czasu wygłoszenia przemówienia.

4. Protokół posiedzenia Sejmu obejmuje krótki zapis o przebiegu obrad, a także — w załącznikach — pełne teksty uchwalonych ustaw, podjętych uchwał, przedłożonych sprawozdań i wniosków oraz innych materiałów rozpatrywanych przez Sejm.

5. Poseł oraz każdy uczestnik posiedzenia biorący udział w dyskusji może zgłosić zastrzeżenia lub poprawkę do sporządzonego protokołu nie później niż do chwili rozpoczęcia następnego posiedzenia Sejmu. O przyjęciu lub odrzuceniu poprawki Sejm rozstrzyga większością głosów bez dyskusji.

6. Protokół, do którego nie wniesiono zastrzeżeń lub poprawek, uważa się za przyjęty. Przyjęcie protokołu potwierdza podpisem Marszałek Sejmu lub przewodniczący obradom wicemarszałek oraz prowadzący protokół sekretarz posiedzenia. Protokół, opatrzony pieczęcią Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, przechowuje się w archiwum Sejmu.

7. Drukowanie sprawozdań stenograficznych zarządza Marszałek Sejmu.

Art. 103. 1. Marszałek Sejmu może zarządzić skreślenie ze sprawozdania stenograficznego zwrotów ubliżają-

cych powadze Sejmu lub sprzecznych ze ślubowaniem poselskim.

2. Od decyzji Marszałka w sprawie określonej w ust. 1 poseł lub inny mówca może odwołać się do Prezydium Sejmu, które podejmuje decyzję ostateczną po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich.

3. W razie skreślenia, o którym mowa w ust. 1, w aktach archiwum Sejmu zachowuje się jeden egzemplarz pełnego tekstu stenogramu.

Art. 104. Miejsca wspólnej pracy posłów są strefami bezdymnymi.

Rozdział 2 Obrady Sejmu

Art. 105. 1. Obradami Sejmu kieruje Marszałek lub w jego zastępstwie wicemarszałek, przy pomocy dwóch sekretarzy Sejmu.

2. Marszałek Sejmu przedstawia Sejmowi do zatwierdzenia ustalony przez Prezydium Sejmu porządek dzienny posiedzenia oraz wnioski w sprawie zmiany porządku dziennego zgłoszone w trybie art. 99 ust. 3—5.

Art. 106. 1. Marszałek Sejmu udziela głosu w sprawach objętych porządkiem dziennym posiedzenia.

2. Posłowie, którzy zamierzają wziąć udział w dyskusji nad określonym punktem porządku dziennego, zapisują się do głosu u sekretarza Sejmu prowadzącego listę mówców.

3. Marszałek Sejmu udziela głosu posłom według kolejności zapisu. Prezydium Sejmu może, po wysłuchaniu opinii Konwentu Seniorów, ustalić inną kolejność mówców.

Art. 107. 1. Przemówienia posłów w dyskusji nie mogą trwać dłużej niż 10 minut, z wyjątkiem wystąpień klubowych, które nie mogą przekraczać 20 minut. Marszałek Sejmu po porozumieniu z Konwentem Seniorów może ustalić inny czas przemówień i przedstawić do zatwierdzenia Sejmowi.

2. W debacie nad daną sprawą poseł może zabierać głos tylko dwa razy. Powtórne przemówienie posła w tej samej sprawie nie może trwać dłużej niż 5 minut.

3. O przedłużeniu czasu przemówienia lub o udzieleniu posłowi głosu dodatkowo decyduje Marszałek.

Art. 108. 1. Prezydium Sejmu, po wysłuchaniu opinii Konwentu Seniorów, może przedstawić Sejmowi propozycję ustalenia dla konkretnej debaty prowadzenia dyskusji w ramach limitów czasowych przyznanych poszczególnym klubom poselskim; w takim wypadku Sejm ustala także czas przemówień posłów nie będących członkami klubów.

2. W razie ustalenia przez Sejm prowadzenia dyskusji w sposób określony w ust. 1:

- 1) poseł, który nie wziął w niej udziału, ma prawo złożyć, w trakcie trwania dyskusji, sekretarzowi Sejmu prowadzącemu listę mówców podpisany przez siebie tekst wystąpienia, dotyczący danego punktu porządku dziennego; wnioski i poprawki zawarte w tym wystąpieniu traktuje się jak wypowiedziane w dyskusji,
- 2) niedopuszczalne jest zgłaszanie wniosków formalnych, o których mowa w art. 109 ust. 3 pkt 1 — w zakresie dotyczącym zamknięcia posiedzenia, pkt 3, pkt 4 — w zakresie dotyczącym zamknięcia dyskusji, pkt 7, pkt 9 oraz pkt 11.

Art. 109. 1. Marszałek Sejmu udziela głosu poza porządkiem dziennym posiedzenia lub w związku z dyskusją jedynie dla zgłoszenia wniosku formalnego lub sprostowania

błędnie zrozumianego lub nieściśle przytoczonego stwierdzenia mówcy.

2. Wnioski formalne mogą dotyczyć wyłącznie spraw będących przedmiotem porządku dziennego i przebiegu posiedzenia.

3. Do wniosków formalnych zalicza się wnioski o:

- 1) przerwanie, odroczenie lub zamknięcie posiedzenia,
- 2) uchwalenie tajności posiedzenia,
- 3) zamknięcie listy mówców,
- 4) odroczenie lub zamknięcie dyskusji,
- 5) przejście do porządku dziennego,
- 6) odesłanie do komisji,
- 7) głosowanie bez dyskusji,
- 8) zmianę porządku dziennego,
- 9) zmianę w sposobie prowadzenia dyskusji,
- 10) zmianę w sposobie przeprowadzenia głosowania,
- 11) ograniczenie czasu przemówień,
- 12) stwierdzenie quorum,
- 13) przeliczenie głosów.

4. O wniosku formalnym, o którym mowa w ust. 3 pkt 3, 4 i 11—13, Sejm rozstrzyga większością głosów obecnych posłów.

5. Sejm rozstrzyga o wniosku formalnym po wysłuchaniu wnioskodawcy i ewentualnie jednego przeciwnika wniosku.

6. Wniosek, o którym mowa w ust. 3 pkt 1, dotyczący zamknięcia posiedzenia oraz wniosek, o którym mowa w ust. 3 pkt 4, dotyczący zamknięcia dyskusji nie mogą być złożone w trakcie debaty nad projektem zmiany Konstytucji, a także nad projektem ustawy budżetowej i innych planów finansowych Państwa.

7. Wniosek, o którym mowa w ust. 3 pkt 8, musi być przedstawiony w trybie art. 99 ust. 3—5.

8. Wystąpienia poza porządkiem dziennym nie mogą trwać dłużej niż 2 minuty.

Art. 110. 1. Marszałek Sejmu może udzielić głosu posłowi poza porządkiem obrad dla wygłoszenia oświadczenia poselskiego. Przedmiotem oświadczenia poselskiego nie może być sprawa, której merytoryczna treść jest interpelacją lub zapytaniem poselskim. Oświadczenie poselskie może być wygłaszane jedynie na zakończenie każdego dnia obrad.

2. Oświadczenia poselskie nie mogą trwać dłużej niż 5 minut.

3. Nad oświadczeniem poselskim nie przeprowadza się dyskusji.

Art. 111. 1. Marszałek Sejmu udziela głosu Prezydentowi i Prezesowi Rady Ministrów na ich życzenie poza porządkiem dziennym i poza kolejnością mówców zapisanych do głosu.

2. Marszałek Sejmu udziela głosu członkom Rady Ministrów, Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego — Przewodniczącemu Trybunału Stanu, Prezesowi Trybunału Konstytucyjnego, Prezesowi Najwyższej Izby Kontroli, Prezesowi Narodowego Banku Polskiego, Rzecznikowi Praw Obywatelskich i ministrom stanu — poza kolejnością mówców zapisanych do głosu.

Art. 112. Po wyczerpaniu listy mówców zapisanych do głosu mogą przemawiać jedynie sprawozdawca i wnioskodawca, a następnie Marszałek Sejmu zamyka dyskusję.

Rozdział 3

Głosowanie

Art. 113. 1. Po zamknięciu dyskusji Marszałek Sejmu oznajmia, że Sejm przystępuje do głosowania. Od tej chwili można zabierać głos tylko dla zgłoszenia lub uzasadnienia wniosku formalnego o sposobie lub porządku głosowania i to jedynie przed wezwaniem posłów przez Marszałka do głosowania.

2. Głosowanie jest jawne i odbywa się przez:

- 1) podniesienie ręki przy równoczesnym wykorzystaniu urządzenia do liczenia głosów,
- 2) podniesienie ręki i obliczenie głosów przez sekretarzy Sejmu,
- 3) użycie kart do głosowania podpisanych imieniem i nazwiskiem posła (głosowanie imienne).

3. Głosowanie w sposób określony w ust. 2 pkt 2 Marszałek Sejmu zarządza w razie:

- 1) wyborów Marszałka i wicemarszałków Sejmu,
- 2) wyborów oraz powoływania lub odwoływania organów państwowych,
- 3) zmian Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

4. Marszałek Sejmu może zarządzić również głosowanie w sposób określony w ust. 2 pkt 2 w razie istnienia wątpliwości co do przebiegu głosowania.

5. O przeprowadzeniu głosowania imiennego decyduje Sejm większością głosów na wniosek Marszałka Sejmu lub na pisemny wniosek poparty przez co najmniej 30 posłów. Głosowanie imienne odbywa się przy wykorzystaniu przygotowanej w tym celu urny; posłowie kolejno, w porządku alfabetycznym, wyczytywani przez sekretarza Sejmu, wrzucają swoje kartki do urny. Otwarcia urny oraz obliczenia głosów dokonuje pięciu, wyznaczonych przez Marszałka Sejmu, sekretarzy Sejmu.

6. Wyniki głosowania ogłasza Marszałek Sejmu. Wyniki głosowania imiennego Marszałek ogłasza na podstawie protokołu przedstawionego przez sekretarzy Sejmu dokonujących obliczenia głosów. Wyniki głosowania są ostateczne i nie mogą być przedmiotem dyskusji, z zastrzeżeniem art. 114.

Art. 114. 1. W razie gdy wynik głosowania budzi uzasadnione wątpliwości, Sejm może dokonać reasumpcji głosowania.

2. Wniosek może być zgłoszony wyłącznie na posiedzeniu, na którym odbyło się głosowanie.

3. Sejm rozstrzyga o reasumpcji głosowania na pisemny wniosek co najmniej 30 posłów.

4. Reasumpcji głosowania nie podlegają wyniki głosowania imiennego.

Art. 115. Sejm uchwała ustawy większością głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów. W tym samym trybie Sejm podejmuje uchwały i inne rozstrzygnięcia, chyba że przepisy ustaw i Regulaminu Sejmu stanowią inaczej.

Art. 116. 1. Uchwalenie Konstytucji oraz uchwalenie ustawy konstytucyjnej następuje większością co najmniej

dwóch trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów.

2. Wnioski w sprawie odrzucenia projektu zmiany Konstytucji lub ustawy konstytucyjnej w całości lub w części uchwała się większością głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów.

Rozdział 4

Interpelacje i zapytania poselskie

Art. 117. Wnoszone przez posłów interpelacje i zapytania mogą być skierowane do Prezesa Rady Ministrów oraz innych członków Rządu, do Prezesa Najwyższej Izby Kontroli oraz Prezesa Narodowego Banku Polskiego.

Art. 118. 1. Interpelacje składa się w sprawach o zasadniczym charakterze.

2. Interpelacja powinna zawierać krótkie przedstawienie stanu faktycznego będącego jej przedmiotem oraz wynikające zeń pytania, skierowana zgodnie z właściwością interpelowanego.

3. Interpelację składa się w formie pisemnej na ręce Marszałka Sejmu; do wniesienia interpelacji wystarczy podpis jednego posła.

4. Prezydium Sejmu może nie przyjąć interpelacji, która nie odpowiada warunkom określonym w ust. 2.

5. Prezydium Sejmu może zażądać skreślenia z interpelacji zwrotów sprzecznych ze ślubowaniem poselskim.

6. Marszałek Sejmu przesyła interpelację niezwłocznie interpelowanemu.

Art. 119. Marszałek informuje Sejm o złożonych interpelacjach nie później niż na najbliższym posiedzeniu Sejmu. Tekst interpelacji nie odczytanej na posiedzeniu Sejmu ogłasza się w załączniku do sprawozdania stenograficznego z posiedzenia Sejmu. Marszałek informuje Sejm o nadesłanych odpowiedziach na interpelacje oraz o niewpłynięciu odpowiedzi na interpelację w wyznaczonym terminie — na najbliższym posiedzeniu Sejmu.

Art. 120. 1. Odpowiedź na interpelację jest udzielana w formie pisemnej nie później niż w ciągu 21 dni od dnia otrzymania interpelacji — na ręce Marszałka Sejmu.

2. Odpowiedź pisemną składa się z dołączeniem trzech odpisów. Marszałek przesyła interpelantowi odpis odpowiedzi i informuje Sejm o jej treści. Tekst pisemnej odpowiedzi na interpelację ogłasza się w załączniku do sprawozdania stenograficznego z posiedzenia Sejmu.

3. W razie nieotrzymania odpowiedzi pisemnej w terminie lub w razie uznania otrzymanej odpowiedzi za niezadowalającą, interpelant może zwrócić się do Prezydium Sejmu o zażądanie dodatkowych wyjaśnień albo umieszczenie interpelacji na porządku dziennym posiedzenia.

Art. 121. 1. Rozpatrzenie interpelacji na posiedzeniu Sejmu obejmuje informację o treści interpelacji oraz udzielenie przez interpelowanego odpowiedzi; interpelant może zwrócić się do interpelowanego o udzielenie dodatkowych wyjaśnień; odpowiedź na interpelację nie może trwać dłużej niż 10 minut, a udzielenie dodatkowych wyjaśnień — dłużej niż 5 minut.

2. W sprawie interpelacji oraz udzielonej na nią odpowiedzi może być przeprowadzona dyskusja.

3. Sejm może uznać odpowiedź za wystarczającą bądź wezwać interpelowanego do uzupełnienia odpowiedzi. In-

terpelowany może udzielić uzupełniającej odpowiedzi na następnym posiedzeniu Sejmu. O decyzji Sejmu Prezydium zawiadamia Prezesa Rady Ministrów.

Art. 122. 1. Zapytania składa się w sprawach aktualnych problemów polityki Państwa.

2. Zapytania formułowane są ustnie na każdym posiedzeniu Sejmu i wymagają bezpośredniej odpowiedzi.

3. Rozpatrzenie przez Sejm sprawy zapytania obejmuje przedstawienie treści zapytania oraz udzielenie krótkiej ustnej odpowiedzi przez osobę, do której zapytanie zostało skierowane; postawienie zapytania może trwać nie dłużej niż 3 minuty, udzielenie zaś odpowiedzi — nie dłużej niż 5 minut.

4. Nad zapytaniem i udzieloną odpowiedzią nie przeprowadza się dyskusji. Marszałek Sejmu może jednak pozwolić pytającemu na postawienie pytania dodatkowego, na które zapytany udziela niezwłocznie uzupełniającej odpowiedzi.

5. Prezydium Sejmu, w porozumieniu z Konwentem Seniorów, ustala oddzielnie dla każdego posiedzenia porządek formułowania zapytań, kierując się kolejnością zgłoszenia gotowości do ich zadania oraz tworzeniem szans formułowania zapytań przez członków klubów poselskich i posłów nie zrzeszonych, stosownie do wielkości tych grup.

6. Zapytania mogą być również sformułowane na piśmie, a odpowiedź jest wówczas udzielana w formie pisemnej nie później niż w ciągu 7 dni od dnia otrzymania zapytania na ręce Marszałka Sejmu.

Art. 123. 1. Interpelacje i zapytania poselskie, które Prezydium Sejmu uznało za celowe, aby włączyć je do porządku obrad, oraz odpowiedzi na nie stanowią odrębny punkt porządku dziennego posiedzenia Sejmu.

2. Prezydium Sejmu rozstrzyga, które ze zgłoszonych przez posłów interpelacji i zapytań włączone zostają do porządku dziennego określonego posiedzenia Sejmu.

3. Prezydium Sejmu może zwołać specjalne posiedzenie przeznaczone wyłącznie na rozpatrywanie spraw interpelacji i zapytań poselskich.

Art. 124. 1. Na interpelację lub zapytanie poselskie odpowiedzi udziela ten, do kogo interpelacja lub zapytanie zostało przez posła skierowane. Odpowiedź może być udzielona przez upoważnionego przedstawiciela adresata interpelacji lub zapytania.

2. Na interpelację lub zapytanie skierowane do Prezesa Rady Ministrów odpowiedź może być udzielona przez wyznaczonego członka Rady Ministrów.

3. Odpowiedź na interpelację jest wiążącym stanowiskiem Prezesa Rady Ministrów, Rady Ministrów lub ministra w sprawie, której była przedmiotem.

Dział IV

KANCELARIA SEJMU

Art. 125. 1. Kancelaria Sejmu wykonuje zadania organizacyjno-techniczne i doradcze związane z działalnością Sejmu i jego organów.

2. Kancelaria Sejmu stwarza posłom warunki do wykonywania mandatu poselskiego, a w szczególności przekazuje druki sejmowe oraz inne opracowania i materiały związane z pracami Sejmu, w tym teksty ujednoczone projektów

ustaw; umożliwia korzystanie z opracowań fachowych, literatury i ekspertyz; stwarza posłom warunki uczestniczenia w pracach Sejmu i jego organów, a także zapewnia techniczno-organizacyjne i finansowe warunki działalności biur poselskich lub innych jednostek organizacyjnych do obsługi terenowej działalności posłów.

Art. 126. 1. Kancelarią Sejmu kieruje Szef Kancelarii Sejmu.

2. Szefa Kancelarii Sejmu powołuje i odwołuje Marszałek Sejmu po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich.

Art. 127. 1. Szef Kancelarii Sejmu jest zwierzchnikiem służbowym wszystkich pracowników Kancelarii Sejmu i ponosi odpowiedzialność za ich działania.

2. Szef Kancelarii Sejmu jest odpowiedzialny za wykonanie budżetu Kancelarii Sejmu oraz majątek Skarbu Państwa będący w zarządzie Kancelarii Sejmu.

Art. 128. Organizację Kancelarii Sejmu określa statut Kancelarii, uchwalony na wniosek Szefa Kancelarii Sejmu w trybie art. 13 ust. 1 pkt 13.

Dział V

PRZEPISY SZCZEGÓLNE I KOŃCOWE

Art. 129. Zmiana niniejszej uchwały może nastąpić na wniosek Prezydium Sejmu, Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich lub co najmniej piętnastu posłów.

Art. 130. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 131. Traci moc uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 lipca 1986 r. — Tymczasowy regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 21, poz. 151, z 1987 r. Nr 29, poz. 225 i Nr 36, poz. 303, z 1989 r. Nr 26, poz. 202, z 1990 r. Nr 16, poz. 121 i Nr 30, poz. 229, z 1991 r. Nr 43, poz. 296 i 297 oraz z 1992 r. Nr 8, poz. 55).

Art. 132. Uchwała wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia uchwalenia.

Marszałek Sejmu: *W. Chrzanowski*

Załącznik do uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. (poz. 185)

PRZEDMIOTOWY ZAKRES DZIAŁANIA KOMISJI SEJMOWYCH

Do zakresu działania Komisji:

- 1) Administracji i Spraw Wewnętrznych należą sprawy administracji państwowej oraz bezpieczeństwa, ładu i porządku publicznego;
- 2) do Spraw Układu Europejskiego należą sprawy nadzoru nad realizacją postanowień Układu Europejskiego i programu dostosowawczego, konsultowania negocjacji prowadzonych przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej z organami Wspólnot Europejskich oraz formułowania zaleceń i dezyderatów pod adresem Rządu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie normowania stosunków ze Wspólnotami Europejskimi;
- 3) Edukacji, Nauki i Postępu Technicznego należą sprawy kształcenia i wychowania przedszkolnego, podstawowego, ogólnokształcącego, zawodowego, pomaturalnego i wyższego, oświaty dorosłych, kształcenia, doskonalenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli oraz kadr naukowych, wypoczynku, kultury fizycznej i sportu dzieci i młodzieży, opieki nad dziećmi i młodzieżą, archiwów, polityki rozwoju nauki i postępu technicznego, organizacji i kierowania nauką, badań naukowych, jednostek badawczo-rozwojowych, wdrożeń wyników badań do praktyki, wynalazczości i racjonalizacji, normalizacji, metrologii i jakości, korporacji i stowarzyszeń naukowych, współpracy naukowej z zagranicą, samorządu uczniowskiego i studenckiego oraz w jednostkach badawczo-rozwojowych; przedmiotowy zakres działania Komisji Edukacji, Nauki i Postępu Technicznego nie zwalnia innych komisji od szczególnej troski o sprawy postępu naukowo-technicznego w dziedzinach należących do ich właściwości;
- 4) Handlu i Usług należą sprawy handlu uspołecznionego i prywatnego, usług dla ludności, rzemiosła, spółdzielczości, wytwórczości ludowej i artystycznej oraz działalności gospodarczej w zakresie drobnej wytwórczości prowadzonej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez zagraniczne osoby prawne i fizyczne oraz gospodarki materiałowej, a także turystyki, sprawy transportu lądowego, powietrznego i wodnego, łączności radiowej i telefonicznej, telekomunikacji i poczty; do zakresu działania Komisji należą również sprawy określania kierunków demonopolizacji organów i struktur zajmujących się powyższą działalnością;
- 5) Kultury i Środków Przekazu należą sprawy polityki kulturalnej i informacyjnej państwa, w tym rozwoju kultury i sztuki, twórczości, upowszechniania kultury, ochrony dziedzictwa kulturalnego, prasy, radia i telewizji, wydawnictw, społecznego ruchu kulturalnego oraz współpracy kulturalnej z zagranicą;
- 6) Łączności z Polakami za Granicą należą sprawy więzi z krajem Polaków i osób pochodzenia polskiego zamieszkałych za granicą na stałe lub czasowo;
- 7) Młodzieży, Kultury Fizycznej i Sportu należą sprawy realizacji aspiracji młodego pokolenia, społeczno-zawodowej adaptacji młodzieży, kultury fizycznej i sportu;
- 8) Mniejszości Narodowych i Etnicznych należą sprawy związane z utrzymaniem dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych, etnicznych i językowych oraz ochrony ich praw;
- 9) Obrony Narodowej należą sprawy obrony państwa, dotyczące zwłaszcza działalności sił zbrojnych, systemu oraz funkcjonowania obrony terytorialnej kraju i obrony cywilnej, wykonywania obowiązków w dziedzinie umacniania obronności przez organy państwowe i przedsiębiorstwa państwowe, organizacje spółdzielcze i społeczne oraz przez obywateli, a także sprawy zakładów przemysłu obronnego;
- 10) Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa należą sprawy ochrony i kształtowania środowiska oraz ochrony nieodnawialnych jego zasobów, gospodarki wodnej, dróg wodnych śródlądowych, meteorologii, hydrologii, geologii oraz leśnictwa i gospodarki leśnej;
- 11) Odpowiedzialności Konstytucyjnej należy prowadzenie postępowania w sprawie badania zasadności skierowa-

- nych do niej wniosków wstępnych o pociągnięcie do odpowiedzialności konstytucyjnej, podejmowanie uchwał w tym przedmiocie oraz przedstawianie Sejmowi sprawozdań z przeprowadzonych prac;
- 12) Polityki Gospodarczej, Budżetu i Finansów należą sprawy kształtowania bieżącej i perspektywicznej polityki gospodarczej, a w szczególności systemu pieniężnego, kredytowego i podatkowego, płac i dochodów, budżetu i planów finansowych państwa, planów przestrzennego zagospodarowania kraju, funduszy celowych, ubezpieczeń majątkowych oraz cel i statystyki;
 - 13) Polityki Przestrzennej, Budowlanej i Mieszkaniowej należą sprawy budownictwa oraz gospodarki przestrzennej, komunalnej i mieszkaniowej;
 - 14) Polityki Społecznej należą sprawy kształtowania polityki socjalnej państwa, ochrony pracowników, w tym bezpieczeństwa i higieny pracy, analizy systemu płac i kosztów utrzymania, walki z bezrobociem, problemów społecznych i socjalnych osób niepełnosprawnych, dzieci i rodzin, ubezpieczeń społecznych, świadczeń socjalnych, pomocy społecznej, komunalnego budownictwa mieszkaniowego, problemów kombatanów;
 - 15) Przekształceń Własnościowych należą sprawy przekształceń form własności, w tym głównie sektora państwowego;
 - 16) Regulaminowej i Spraw Poselskich należą sprawy związane ze stwierdzeniem ważności wyboru posłów, z wyrażeniem przez Sejm zgody na pociągnięcie posła do odpowiedzialności za przestępstwa lub wykroczenia albo aresztowanie, z warunkami wykonywania przez posłów mandatu poselskiego, jego wygaśnięcia, z działalnością biur poselskich, dotyczące wykładni i stosowania regulaminu Sejmu oraz dokonywania analiz skarg i wniosków kierowanych do Sejmu i jego organów; rozpatrywanie zarzutów niewykonywania przez posłów obowiązków poselskich oraz zachowania nie odpowiadającego godności posła; sprawowanie stałego nadzoru nad pracą Kancelarii Sejmu;
 - 17) Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej należą sprawy rolnictwa, ogrodnictwa, sadownictwa, skupu płodów rolnych, hodowli, spółdzielczości rolniczej, gospodarki i ochrony gruntów rolnych i leśnych, zaopatrzenia wsi i rolnictwa w środki produkcji, w tym melioracji i zaopat-
 - wienia wsi w wodę, przemysłu spożywczego, rybactwa śródlądowego oraz przetwórstwa rybnego, społeczno-zawodowych organizacji rolników i sytuacji socjalno-bytowej ludności wiejskiej; do zakresu działania Komisji należą również sprawy określania kierunków demopolizacji organów i struktur zajmujących się powyższą działalnością;
 - 18) Samorządu Terytorialnego należą sprawy organizacji i funkcjonowania struktur samorządu terytorialnego, zagospodarowania przestrzennego, komunalizacji miasta oraz zarządu mieniem komunalnym;
 - 19) Spraw Zagranicznych należą sprawy polityki zagranicznej państwa;
 - 20) Sprawiedliwości należą sprawy przestrzegania prawa i praworządności, sądów, prokuratury, notariatu, adwokatury i obsługi prawnej, funkcjonowania samorządów adwokackiego i radcowskiego, sprawy przestrzegania praw człowieka;
 - 21) Stosunków Gospodarczych z Zagranicą i Gospodarki Morskiej należą sprawy zadłużenia, kredytów obcych i ich alokacji, handlu zagranicznego, inwestycji bezpośrednich i udziału kapitału zagranicznego w gospodarce narodowej, transferu technologii, a także gospodarki morskiej, w tym morskiej floty handlowej, portów morskich, rybołówstwa morskiego oraz popularyzacji problematyki morskiej;
 - 22) Systemu Gospodarczego i Przemysłu należą sprawy restrukturyzacji gospodarki, działań antymonopolistycznych, efektywności przemysłu, rynku kapitałowego i rynku pracy, a także samorządu pracowniczego; zakres działania Komisji obejmuje m.in. przemysł: hutniczy, ciężki, maszynowy, lekki, chemiczny, drzewny, materiałów budowlanych oraz wydobywczy (rud metali, węgla, siarki, soli, gazu), energetykę, gospodarkę energetyczną i paliwową;
 - 23) Ustawodawczej należą sprawy ogólnej problematyki legislacyjnej, jednolitości prawa oraz kodyfikacji, współdziałania w organizowaniu procesu ustawodawczego i zapewnienia jego prawidłowości, rozpatrywania projektów ustaw i uchwał, koordynacja oraz współudział w przeprowadzaniu kontroli wprowadzania w życie i wykonywania ustaw i uchwał Sejmu;
 - 24) Zdrowia należą sprawy ochrony zdrowia.